

УДК 336.148

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1193846>

О.П. ГЕТМАНЕЦЬ,

завідувач кафедри правового забезпечення господарської діяльності
Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
м. Харків, Україна; e-mail: olga.getmanec12@gmail.com;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4826-5799>

ПРАВОВІ ПРИНЦИПИ БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ

O.P. HETMANETS,

Head, Chair of legal maintenance of economic activity,
Kharkiv National University of Internal Affairs,
Doctor of Law, Professor,
Kharkiv, Ukraine; e-mail: olga.getmanec12@gmail.com;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4826-5799>

LEGAL PRINCIPLES OF BUDGETARY CONTROL

Правове регулювання контролю за дотриманням бюджетного законодавства повинно спиратися на фінансово-правові принципи, як правову базу стабільності, ефективності та законності контрольної діяльності у процесі формування, розподілу та використання публічних фінансових ресурсів. Повноваження по контролю за дотриманням бюджетного законодавства визначених суб'єктів, як і види порушень бюджетного законодавства, і заходи впливу за ці порушення встановлюються Розділом 5 Бюджетного кодексу України (далі – БКУ), що надає бюджетному контролю правової регламентації, як виду фінансового контролю у бюджетній сфері. Цілком поділяючи висновок Л.А. Савченко стосовно поняття «бюджетний контроль», як більш вдалого ніж поняття «контроль за дотриманням бюджетного законодавства», що міститься у БКУ [1, с.142], слід зазначити, що бюджетний контроль – це завжди притаманний державі інститут фінансової діяльності, різновид фінансового контролю, що здійснюється з метою дотримання бюджетного законодавства [2, с.49]. Відповідно до ст.19 БКУ, на всіх стадіях бюджетного процесу здійснюється контроль за дотриманням бюджетного законодавства, аудит та оцінка ефективності управління бюджетними коштами [3], проте аудит і оцінка ефективності є методами проведення бюджетного контролю. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» встановлює, що державний фінансовий контроль забезпечується органом державного фінансового контролю через проведення держав-

ного фінансового аудиту, перевірки державних закупівель та інспектування [4]. Отже норми БКУ містять суперечності і не встановлюють сутність бюджетного контролю та механізм його організації. Принципи проведення фінансового контролю, як і бюджетного, у чинному законодавстві відсутні, що є пробілом бюджетного законодавства. Отже механізм проведення бюджетного контролю потребує встановлення сучасних правових засад його організації, як напряду фінансово-контрольної діяльності держави.

Визначення поняття «принципи права» міститься у багатьох теоретико-правових, філософських роботах, аналіз яких приводить до тлумачення цієї категорії через порівняння з категоріями «правові положення», «засади», «вимоги», «правила» або «ідеї». Так, С.С. Алексєєв принципи права визначає, як виражені у праві вихідні нормативно-правові засади, що характеризують його зміст, його основи, закріплені в ньому закономірності суспільного життя [5, с.98–99]. Принципи права реалізуються в конкретних правових відносинах, що складаються у різних сферах фінансової діяльності держави, зокрема в бюджетному процесі.

С.О. Ніщимна зазначає, що принципи бюджетного права можливо розглядати у вузькому розумінні (охоплюють ті правові засади, що характеризують бюджетне право як підгалузь фінансового права) та широкому розумінні – як принципи бюджетної діяльності, що охоплюють інституційні засади бюджетного права, тобто принцип бюджетного устрою, бюджетної системи, бюджетного процесу, міжбюджетних відносин

жб тощо [6, с.285]. З врахуванням цих думок потрібно визначити принципи бюджетного контролю у чинному законодавстві для досконалості правового регулювання, оскільки зміст цих принципів відображається в діяльності з проведення бюджетного контролю.

Мета статті – на підставі аналізу теоретичних розробок в науці фінансового та бюджетного права визначити сучасні правові засади організації бюджетного контролю, як важливого чинника удосконалення практики проведення контрольної діяльності у бюджетному процесі.

Правове регулювання бюджетного контролю спирається на правові засади, що встановлюють режим правопорядку будь-якої діяльності, зокрема контрольної у бюджетному процесі.

Найбільш принципове значення для галузей правової сфери мають загально-правові принципи, до яких теоретики права відносять: законність, рівність усіх перед законом, єдність (пов'язаність) прав і обов'язків, відповідальність за провину, свободу, справедливість, гуманізм, демократизм [7, с.69], або замість останніх загально-соціальних принципів (свободи, справедливості, гуманізму, демократизму) зазначають принцип поєднання, переконання та примусу [8, с.10].

Оскільки мова йде про основні правові вимоги, ідеали суспільного життя, потрібно звернутися до принципів, які знаходять закріплення на нормативному рівні, що встановлює правові засади діяльності в державі передусім у Конституції України. Розгляд положень Основного Закону свідчить, що у його нормах нині закріплено принцип верховенства права, принцип законності, принцип пріоритету прав і свобод людини і громадянина, принцип відповідальності держави перед людиною, принцип рівності громадян перед законом тощо. Слушною видається думка тих науковців, які вважають, що принципи права можуть мати джерело походження не лише в нормативних актах, але також їх можна почерпнути з більш глибоких джерел політичної моралі, під якою необхідно розуміти вихідні положення, на яких базуються сучасні ліберальні, демократичні суспільства [9, с.168].

Отже принципи бюджетного контролю складаються на підставі Основного Закону, інших законів, а також доктринальних теорій, наукових шкіл і судової практики, спираються на принципи права, принципи фінансового права і відображають особливості контрольної діяльності у бюджетному процесі. Принципи верховенства права, законності, пріоритету прав і свобод людини, відповідальності тощо належать до істот-

них принципів регулювання бюджетних відносин, проте не обмежуються ними і містять особливі правові положення, що охоплюють бюджетні правовідносини. Загально-правові принципи притаманні всім галузям права, підгалузям та інститутам і виконують власну соціальну функцію.

Україна, як держава, що прагне до співпраці з Європейським співтовариством, поступово впроваджує заходи для наближення свого законодавства до європейського рівня. Концепція адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу від 18.03.2004 р., на жаль, не відносить законодавство з питань фінансово-бюджетного контролю до пріоритетних сфер, від зближення яких залежить зміцнення економічних зв'язків України та держав-членів ЄС [10]. Це є суттєвим недоліком у розвитку методологічної бази у сфері державного фінансового та бюджетного контролю, проте визнає контроль обов'язковим елементом управління. Бюджетний контроль належить до основних різновидів системи державного фінансового контролю у країнах ЄС, в яких надається велике значення розробці його законодавчих та методологічних підстав.

Система державного фінансового та бюджетного контролю має багато складових, що відрізняються за організаційними структурами у різних країнах Європи. Однак методологічна основа, тобто принципи, види, мета і завдання, стандарти є спільними для всіх країн Європейського Союзу.

Основні принципи сучасної системи державного фінансового контролю та аудиту країн Європейського Союзу та країн – кандидатів до вступу до ЄС, на які спирається уряд України, такі:

- чітко встановлена індивідуальна відповідальність керівників усіх рівнів, яка визначається щодо аспекту їх діяльності, включаючи повну відповідальність за управління бюджетними коштами;
- система фінансового контролю базується на міжнародних стандартах організації внутрішнього і зовнішнього контролю та аудиту;
- у системі створюються умови для розвитку процесу контролю, удосконалення стандартів контролю та аудиту, підвищення рівня кваліфікації контролерів та аудиторів;
- чітко розмежовані повноваження контролерів (інспекторів) та аудиторів;
- внутрішній контроль і аудиторська діяльність ґрунтуються на оцінці ризиків та інших науково обґрунтованих методах планування контролю та аудиту;

- законодавчо забезпечується високий рівень незалежності контролерів, аудиторів та аудиторських підрозділів, що сприяє об'єктивності їхньої роботи;

- повністю забезпечується законність діяльності контролерів та аудиторів;

- аудитори та аудиторські підрозділи не беруть участі в оперативній діяльності інших установ і організацій;

- під час проведення контролю та аудиту здійснюється не тільки перевірка фінансових або юридичних аспектів операцій, а й оцінка їх економічності, ефективності та результативності;

- у системі державного фінансового контролю створюється особливе незалежне відомство (установа), яке займається розслідуванням справ, пов'язаних з корупцією, приховуванням доходів з метою ухилення від сплати податків, розкраданням бюджетних коштів, результати розслідувань яких передаються органам дисциплінарного впливу або судам [11].

Досвід та рекомендації країн ЄС доцільно, на нашу думку, враховувати при визначенні принципів бюджетного контролю у главі 17 «Контроль за дотриманням бюджетного законодавства» Розділу 5 БКУ окремою статтею.

Конституція України визначає основні положення побудови бюджетної системи: справедливий та неупереджений розподіл суспільного багатства між громадянами та територіальними громадами; виключно законодавче та цільове регулювання видатків держави на загальносуспільні потреби; збалансованість бюджету; звітність та прозорість бюджету (ст.95). Спираючись на ці принципи та правові принципи фінансової діяльності, в сучасній науковій літературі визначаються наступні підходи до встановлення принципів публічного фінансового контролю. Так, С. Ніщимна зазначає, що принципи публічного фінансового контролю не потрібно класифікувати – їх можна поділити, наприклад, на загальні та внутрішні інституційні. Перша група – *загальні принципи публічного фінансового контролю* охоплює всі загальні принципи, що застосовуються у фінансовому праві і принципи публічної фінансової діяльності, оскільки контроль здійснюється у межах контрольної діяльності, яка є видом публічної фінансової діяльності. Друга група – *внутрішні інституційні принципи публічного контролю*. До цієї групи відносимо особливі засади, на яких ґрунтується процес здійснення такого контролю, а також засади організації суб'єктів фінансового контролю та їх функціонування; принципи функціонування

вищих органів фінансового контролю [6, с.200]. Враховуючи особливості бюджетної діяльності, як різновиду публічної фінансової діяльності, цілком слушним є висновок науковців щодо необхідності розмежовування принципів бюджетного контролю та принципи відповідальності за порушення бюджетного законодавства [12, с.160], а також принципів організації контрольної діяльності уповноважених суб'єктів. Контроль є багатофункціональним поняттям, але перш за все діяльністю з перевірки законності, правильності, ефективності будь-якої діяльності, відповідальність є результатом контролю, а діяльність контролюючих суб'єктів їх функцією.

Враховуючи конституційні засади бюджетної діяльності та особливості бюджетного контролю, як різновиду фінансового, вважаємо, що принципи бюджетного контролю є похідними від принципів фінансового контролю, як виду публічної фінансової діяльності, а також загальних принципів фінансового права, загально-правових принципів та принципів бюджетної діяльності. Ця теза підтверджується тим, що всі органи, на які покладена функція здійснення бюджетного контролю, одночасно є суб'єктами публічної фінансової діяльності, зокрема і бюджетної. Коли йдеться про інституційні принципи бюджетного контролю, то слід мати на увазі, що це принципи, на яких ґрунтується сам контроль в бюджетних відносинах. Ця думка підтверджується і висновками, до яких прийшли фахівці фінансового права при розгляді правових проблем реалізації принципів фінансового контролю у фінансово-контрольному процесі. Так, до правових принципів фінансового контролю Л.А. Савченко та М.В. Сірош відносять принципи: законності, об'єктивності, незалежності, гласності, економічного ефекту контрольної діяльності [13, с.154–156].

Принципи діяльності органів фінансового контролю встановлюються чинним законодавством і розмежовуються від принципів фінансового контролю. Відповідно до ст.3 Закону України «Про Рахункову палату» діяльність Рахункової палати ґрунтується на принципах законності, незалежності, об'єктивності, безсторонності, гласності та неупередженості, а також Рахункова палата застосовує у своїй діяльності основні принципи діяльності Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI), Європейської організації вищих органів фінансового контролю (EUROSAI) та Міжнародні стандарти вищих органів фінансового контролю (ISSAI) в частині, що не суперечить Конституції та законам України [14].

Відповідно до законодавства, фінансовий моніторинг, як метод фінансового контролю, що проводить спеціально уповноважений орган, здійснюється на підставі принципів опрацювання одержаної від суб'єктів первинного фінансового моніторингу інформації про фінансові операції та критерію проведення аналізу таких операцій, що встановлюються центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання і протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, а також принципу взаємності (ст.18, 22, 23) [15]. Це також свідчить про відмежування принципів контрольної діяльності окремих уповноважених суб'єктів від принципів контролю, як виду фінансової діяльності, взагалі. Відповідно до основних принципів державного нагляду (контролю), які встановлюються Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.05.2007 р. контрольна діяльність не допускає дублювання повноважень органів державного контролю [16]. Отже з цього принципу можна зрозуміти, що до принципів організації діяльності суб'єктів бюджетного контролю належить також принцип взаємності контролюючих суб'єктів між собою з відповідними органами державної влади, з правоохоронними органами і з громадськістю. Цей принцип визначає, що контролюючі суб'єкти діють погоджено, не дублюють повноваження, а раціонально розподіляють їх між органами та посадовими особами, а також взаємодіють із правоохоронними і судовими органами, громадськістю, трудовими колективами тощо.

Принципи юридичної відповідальності у бюджетних відносинах визначають правові засади застосування заходів впливу за порушення у бюджетному процесі, що підтверджує висновки науковців про наявність бюджетної відповідальності, як різновиду фінансово-правової відповідальності на підставі бюджетного правопорушення [17, с.202]. Так, за даними Держаудитслужби за 2017 рік харківські аудитори охопили аналізом та перевіркою 216 процедур закупівель на загальну суму понад 2,5 млрд грн. За результатами контрольної діяльності попереджені правопорушення законодавства у сфері закупівель на загальну суму понад 802 млн грн, відмінено конкурсні торги за 33 процедурами закупівель, розірвано 19 укладених із порушенням договорів на закупівлю товарів і послуг на суму 221 млн грн [18]. З цих позицій, принци-

пи юридичної відповідальності, які базуються на відповідних фінансових санкціях, що застосовуються до порушників при проведенні фінансового контролю не тотожні принципам бюджетного контролю.

У бюджетному процесі відповідальність учасників пов'язана з виконанням обов'язків, з дотриманням фінансової дисципліни, з визначенням заходів впливу за бюджетні порушення, що логічне визначити окремими статтями у БКУ. Законодавство України не передбачає механізму належного відшкодування втрачених державних ресурсів та відповідальності посадових осіб за порушення фінансової дисципліни, протидію контрольним діям, недотримання строків зберігання або знищення фінансових документів, тому, на нашу думку, принципи юридичної відповідальності розумно було би визначити в п.11 ст.7 БКУ як «принцип контролю та відповідальність учасників бюджетного процесу», а також викласти перелік і зміст принципів бюджетного контролю, як підґрунтя цієї діяльності у главі 17 розділу 5 БКУ «Контроль за дотриманням бюджетного законодавства», як і принципи відповідальності, окремою статтею глави 18 БКУ «Відповідальність та заходи впливу за вчиненні правопорушення бюджетного законодавства».

Відповідно ст.7 БКУ визначаються принципи бюджетної системи України, окремі з них є частково одночасно і принципами організації бюджетного процесу, складовою якого є контроль. Це такі як, *принцип єдності* (п.1 ст.7 БКУ), в бюджетному контролі визначає потребу в єдиних організаційно-правових підставах та стандартах контрольної діяльності: *принцип повноти* (п.4 ст.7 БКУ) – вимагає повноти охоплення всієї сукупності дій учасників бюджетного процесу під час здійснення бюджетної діяльності або контролю; повноти участі спеціалізованих органів бюджетного контролю; повноти відображення виявлених фактів, вчинення бюджетних правопорушень, а також перевірки обліку та включення до всіх бюджетів без винятку всіх доходів та витрат, які мають акумулюватися на всіх бюджетних рахунках. Цей принцип має реалізуватися на всіх стадіях бюджетного процесу; *принцип ефективності* (п.6 ст.7 БКУ) – полягає у максимальному досягненні запланованих цілей всіма учасниками бюджетного процесу незалежно від того, виступають вони контролюючим або підконтрольним суб'єктом. Реалізація цього принципу спрямована на найбільш оптимальне забезпечення коштами потреб держави.

Додержання цього принципу спрямовує бюджетний контроль на досягнення кінцевого результату – задоволення суспільних та особистих потреб за рахунок повного, стабільного використання централізованих грошових фондів; *принцип справедливості і неупередженості* (п.9 ст.7 БКУ) виходить із конституційних засад справедливого розподілу суспільного багатства між всіма громадянами та територіальними громадами. Для бюджетного контролю цей принцип визначає необхідність для контролюючих суб'єктів у своїх діях керуватися державними інтересами, дотримуватися професійної етики і не зловживати наданими повноваженнями.

Враховуючи, що до принципів фінансового контролю, які встановлюються INTOSAI належать принципи законності, ефективності, економічності, відповідальності, підпорядкованості та підзвітності контролюючих суб'єктів, незалежності та об'єктивності і що бюджетний контроль є різновидом фінансового контролю, правовий механізм його організації визначається інституційними принципами організації контрольної діяльності.

Таким чином, бюджетний контроль, як комплексна та цілеспрямована система економіко-правових дій уповноважених контролюючих

суб'єктів, яка спрямована на забезпечення законності та ефективності діяльності учасників бюджетного процесу ґрунтується на загально-правових принципах, принципах фінансового контролю та інституційних принципах контрольної діяльності уповноважених суб'єктів. Потрібно враховувати особливості бюджетної діяльності, як різновиду публічної фінансової діяльності і розмежовувати принципи бюджетного контролю та принципи фінансової відповідальності за порушення бюджетного законодавства, як його результату. Принципи контролю – це система елементів, що складає фундамент методологічної бази контролю. Встановлення у БКУ окремою статтею принципів бюджетного контролю, таких як повноти, єдності, економічності, ефективності, справедливості та неупередженості, підпорядкованості і підзвітності контролюючих суб'єктів, взаємності, публічності та прозорості надає контролюючим суб'єктам законності і змістовності у виконанні повноважень. Нагальним завданням є внесення відповідних змін до бюджетного законодавства, що має найважливіше значення для формування сучасної концепції бюджетного контролю, для її нормативно-правового забезпечення та для організації ефективної бюджетної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Савченко Л. А. Правові основи фінансового контролю : навч. посіб. К. : Юринком Інтер, 2008. 504 с.
2. Гетманець О. П. Бюджетний контроль : організаційно-правові засади : монографія. Харків : Екограф, 2008. 308 с.
3. Бюджетний кодекс України : від 08.07.2010 № 2456–VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50–51. Ст. 572.
4. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні [назва Закону в редакції Закону від 16.10.2012 № 5463–VI]. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 13. Ст. 110.
5. Алексеев С. С. Общая теория права : в 2 т. Т. 1. М. : Юрид. лит., 1981. 360 с.
6. Ніщима С. О. Принципи публічної фінансової діяльності в Україні : монографія. Чернігів : ЧДЕУ, 2013. 376 с.
7. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Х. : Консум, 2001. 656 с.
8. Вовченко В. В., Рудковський В. А. Основные принципы права: понятие и классификация. *Вестник Волгоградского гос. университета. Серия 5: Юриспруденция*. 2013. № 1 (18). С. 5–11.
9. Галлиган Д., Полянский В. В., Стариков Ю. Н. Административное право: история развития и основные современные концепции. М. : Юрист, 2002. 410 с.
10. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.05.2005 № 158–р. *Офіційний вісник України*. 2005. № 22. Ст. 1224.
11. Лимская декларация руководящих принципов контроля // Правовое регулирование государственного финансового контроля в зарубежных странах. Аналитический обзор и сборник нормативных документов / сост. С. О. Шохин, В. И. Шлейников [Аналитический раздел и общая редакция С. О. Шохина]. М. : Прометей, 1998. С. 42–51.
12. Гетманець О. П., Коробцова Д. В. Принципи бюджетного права України : монографія. Х. : ХНУВС, 2017. 268 с.
13. Савченко Л. А., Сірош М. В. Правові проблеми реалізації принципів фінансового контролю у фінансово-контрольному процесі : монографія. К. : Центр учбової літератури, 2006. 192 с.
14. Про Рахункову палату України : Закон України від 11.07.1996 № 315/96–ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 24. Ст. 137.

15. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення : Закон України [в ред. від 05.01.2017 № 1702-18]. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 50-51. Ст. 2057.
16. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 № 877-V. *Офіційний вісник України*. 2007. № 44. Ст. 1771.
17. Гетманець О. П. Правова природа юридичної відповідальності за порушення бюджетного законодавства. *Підприємництво господарство і право*. 2017. № 2. С. 198–202
18. Державна аудиторська служба України. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/136926> (Дата звернення 21.10.2017 р.).

REFERENCES

1. Savchenko, L. A. (2008). *Pravovi osnovy finansovoho kontrolyu: navch. posib.* [Legal Basis of Financial Control: Teach. manual]. Kyiv: Yuryнком Inter (in Ukr.).
2. Hetmanets', O. P. (2008). *Byudzhethnyy kontrol': orhanizatsiyno-pravovi zasady: monohrafiya* [Budgetary control: organizational and legal principles: monograph]. Kharkiv: Ekohra (in Ukr.).
3. Byudzhethnyy kodeks Ukrayiny [Budget Code of Ukraine]. *Zakon Ukrainy* (08.07.2010 No 2456-VI). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, (50–51). 572 (in Ukr.).
4. Pro osnovni zasady zdiysnennya derzhavnoho finansovoho kontrolyu v Ukrayini [nazva Zakonu v redaktsiyi Zakonu (16.10.2012 No 5463-VI)] [On the Basic Principles of the Implementation of the State Financial Control in Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 1993. (13). 110 (in Ukr.).
5. Alekseyev, S. S. (1981). *Obshchaya teoriya prava: v 2 t. T. 1* [General theory of law]. Moskva: Yurid. lit. (in Russ.).
6. Nishchymna, S. O. (2013). *Pryntsypy publichnoyi finansovoyi diyal'nosti v Ukrayini: monohrafiya* [Principles of public financial activity in Ukraine: monograph]. Chernyiv: CHDEU (in Ukr.).
7. Skakun, O. F. (2001). *Teoriya gosudarstva i prava: uchebnik* [Theory of State and Law: A Textbook]. Kharkiv: Konsum (in Ukr.).
8. Vopenko, V. V., & Rudkovskiy, V. A. (2013). Osnovnyye printsipy prava: ponyatiye i klassifikatsiya [Basic principles of law: concept and classification]. *Vestnik Volgogradskogo gos. universiteta. Seriya 5: Yurisprudentsiya*, (1/18). 5–11 (in Russ.).
9. Galligan, D., Polyanskiy, V. V., & Starilov, YU. N. (2002). *Administrativnoye pravo: istoriya razvitiya i osnovnyye sovremennyye kontseptsii* [Administrative law: history of development and basic modern concepts]. Moskva: Yurist (in Russ.).
10. Kontseptsiya rozvytku derzhavnoho vnutrishn'oho finansovoho kontrolyu [Concept of Development of State Internal Financial Control]. *Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny* (24.05.2005 No 158-r). *Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny*, (22). 1224 (in Ukr.).
11. Limskeya deklaratsiya rukovodyashchikh printsipov kontrolya [Lima Declaration of Control Guideline]. In: Shokhin, S. O., & Shleynikov, V. I. (Reds.). (1998). *Pravovoye regulirovaniye gosudarstvennogo finansovogo kontrolya v zarubezhnykh stranakh. Analiticheskiy obzor i sbornik normativnykh dokumentov*, (42–51). Moskva: Prometey (in Russ.).
12. Hetmanets', O. P., & Korobtsova, D. V. (2017). *Pryntsypy byudzhethnoho prava Ukrayiny : monohrafiya* [Principles of budget law of Ukraine: monograph]. Kharkiv: KHNUVS (in Russ.).
13. Savchenko, L. A., & Sirosh, M. V. (2006). *Pravovi problemy realizatsiyi pryntsypiv finansovoho kontrolyu u finansovo-kontrol'nomu protsesi : monohrafiya* [Legal problems of implementation of the principles of financial control in the financial control process: monograph]. Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury (in Ukr.).
14. Pro Rakhunkovu palatu Ukrayiny [About the Accounting Chamber of Ukraine]: *Zakon Ukrayiny* (11.07.1996 No 315/96-VR). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 1998. (24). 137 (in Ukr.).
15. Pro zapobihannya ta protydyu lehalizatsiyi (vidmyvannyu) dokhodiv oderzhanykh zlochynnym shlyakhom, finansuvannya teroryzmu ta finansuvannya rozpovsyudzhennya zbroyi masovoho znyshchennya [On prevention and counteraction to legalization (laundering) of proceeds from crime, financing of terrorism and financing of the proliferation of weapons of mass destruction]. *Zakon Ukrayiny* [v red. (05.01.2017 No 1702-18)]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 2014. (50-51). 2057 (in Ukr.).
16. Pro osnovni zasady derzhavnoho nahlyadu (kontrolyu) u sferi hospodars'koyi diyal'nosti [About the basic principles of state supervision (control) in the field of economic activity]. *Zakon Ukrayiny* (05.04.2007 No 877-V). *Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny*, (44). 1771 (in Ukr.).
17. Hetmanets', O. P. (2017). Pravova pryroda yurydychnoyi vidpovidal'nosti za porushennya byudzhethnoho zakonodavstva [The legal nature of legal liability for violation of budget legislation]. *Pidpryyemnytstvo hospodarstvo i pravo*, (2). 198–202 (in Ukr.).

18. *Derzhavna audytors'ka sluzhba Ukrainy* [State Audit Office of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/136926> (in Ukr.).

Надійшла 03.11. 2017

Гетманець О. П. Правові принципи бюджетного контролю. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 5. С. 84–90. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_13.pdf

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1193846>

Досліджені правові умови організації бюджетного контролю і визначені загальноправові принципи, принципи фінансового контролю, як вихідні вимоги його проведення. Названі інституційні принципи організації діяльності органів бюджетного контролю.

Ключові слова: *принципи права, бюджетний контроль, фінансовий контроль, принципи фінансового контролю, принципи бюджетної системи, бюджетний процес, принципи бюджетного контролю, принципи фінансової відповідальності*

Гетманець О.П. Правовые принципы бюджетного контроля

Рассмотрены правовые условия организации бюджетного контроля и определены общеправовые принципы, принципы финансового контроля, как исходные требования его проведения. Названы институциональные принципы организации деятельности органов бюджетного контроля.

Ключевые слова: *принципы права, бюджетный контроль, финансовый контроль, принципы финансового контроля, принципы бюджетной системы, бюджетный процесс, принципы бюджетного контроля, принципы финансовой ответственности*

Hetmanets O.P. Legal Principles of Budgetary Control

The article is focused on determining the principles of budgetary control as a kind of financial one, since there are no legal requirements for this control in the current budget law, which is a significant gap in the budget legislation. It has been proved that the organization of budgetary control requires the establishment of the modern legal principles of the authorized controlling subjects' activities, as the direction of the financial and control activity of the state. The author on the basis of the analysis of theoretical developments in the science of financial and budgetary law, has proved the need to establish general legal principles such as legality, equality, unity (association) of rights and duties, responsibility, freedom, justice, humanism, democracy within budget activities, in particular control activity, as well as on the basis of the principles of financial control, covering all general principles applicable in financial law and the principles of public financial activity, since the control is carried out within the control activity, which is a type of public financial activity, as well as institutional principles of control in the budget process.

The necessity of differentiating the principles of budget control and the principles of responsibility for violations of the budget legislation and determination of the essence of these principles in the current budget law has been defined. It has been clarified that the establishment of the principles of budgetary control, such as completeness, unity, efficiency, effectiveness, fairness and impartiality, subordination and accountability of controlling subjects, reciprocity, publicity and transparency in the certain Article of the Budget Code of Ukraine will provide legality and meaningfulness to controlling subjects in exercising their authorities. An urgent task is to make appropriate amendments into the budget legislation, which is of crucial importance for the formation of the modern concept of budgetary control, for its regulatory provision and for the organization of effective budget activity.

Key words: *principles of law, budgetary control, financial control, principles of financial control, principles of the budget system, budget process, principles of budgetary control, principles of financial liability*